

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN DERS İÇİ DİNLEME SORUNLARI (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)*

*Ahmet BAŞKAN***

*Ercan DENİZ****

ÖZET

Dinleme ilk kullanılan ve günlük hayatta en çok yararlanılan dil becerisidir. Dinleme, öğrenmenin en önemli ve en çok kullanılan vasıtası olduğundan etkili ve verimli dinlemenin alışkanlık haline getirilmesi önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin ders içi dinleme sorunlarının belirlenmesidir. Tarama modeline göre desenlenmiş betimsel bir çalışma olan bu araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde random yöntemiyle seçilen bir ortaöğretim kurumundaki 343 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırma verileri, “Kişisel Bilgi Formu” ve araştırmacılar tarafından geliştirilen “Ders İçi Dinleme Sorunları Anketi” ile elde edilmiştir. Toplanan veriler SPSS 17.0 veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin frekans analizleri öğrenci, öğretmen ve çevre kaynaklı unsurlara göre değerlendirilerek tespit edilmiş, bulgular tablo halinde gösterilmiştir. Araştırma sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin ders içi dinleme sorunlarının öğrenci, öğretmen ve çevre kaynaklı birçok unsurdan etkilendiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin genel olarak kolay buldukları ve rahat geçeceklerini düşündükleri dersleri dinleme ihtiyacı hissetmedikleri, ilgi duymadıkları dersleri dinlemede sorun yaşadıkları, kendileri için faydalı olup sevmedikleri dersleri ise dinlemede sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Anlatılan konunun öğrencilerin ilgi alanına girmesinin ve öğretmenin öğrenci tarafından sevilmesinin kız öğrencilerin dinleme tutumları üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, erkek öğrencilerin ise öğretmenlerinin akıcı ve ilgi çekici bir anlatıma sahip olmalarını, kullandıkları anlatım yöntemlerinin değişip değişmediğini ve öğretmenlerin derse hâkim olmalarını kız öğrencilerden daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim, dinleme, ders içi dinleme sorunları.

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Arş. Gör. Dicle Üniversitesi Türkçe Eğitimi, El-mek: ahmet.baskan@dicle.edu.tr

*** Öğretmen-MEB, El-mek: ercanede@gmail.com

IN-CLASS LISTENING PROBLEMS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS (MALATYA PROVINCE CASE)

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction and Purpose

Listening is the first used and the most benefited language skill in daily life. Listening is not only a skill that occurs during a course, but also a feature encountered in every corner of life skills. In parallel to the development of listening skills, preventing and solving many problems encountered in our life becomes possible and also our standard of living raises.

Because of the fact that listening is the most important and most widely used learning tool, it is important to get into the habit of efficient and effective listening habits. Since listening is not an innate skill area, like any skill, it can be systematically improved in the framework of a specific program in courses about language and expression (Şahin, 2011: 179; Doğan, 2013b: 166).

The purpose of this research is to determine listening problems of secondary school students in the class. For this purpose, it was sought an answer to the following questions:

- 1) What are the main in-class listening problems of secondary school students?
- 2) What is the status of gender about these problems?

Method

This research was modeled according to descriptive survey model. This study was carried out with 343 randomly selected students in a secondary school in the 2014-2015 academic year in Malatya province. Datas of the research were collected by using "Personel Information Form" and "In-class Listening Problems Questionnaire" which was developed by the researchers. In questionnaire preparation process, the following phases (Metin, 2015:170-172) were pursued:

- Identifying the purpose of the survey
- Writing the survey items
- Taking expert opinion
- Pre-application and finalizing the questionnaire.

Collected datas were analyzed by using SPSS 17.0 Data Analysis Program. Frequency analysis of the datas were determined by evaluating according to student, teacher and environmental factors and shown in tables.

Findings

As a result of the findings, it was determined that in-class listening problems of secondary school students were influenced by many problems related to student, teacher and environment. It was found that

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

students don't need to listen when they find a course easy and when they think they can pass it smoothly. On the other hand, it was found that students listen useful and important lessons even if they don't enjoy them. Besides, it was found that girl students' in-class listening behaviours are more related to whether their teachers love them and the course are of interest to them. Furthermore, it was found that male students care more whether their teachers have a fluent expression, different expression methods and content knowledge.

Results and Discussion

The first findings of the study is concerned with the problems arising from lessons and students: According to this, it was determined that students don't need to listen when they find a lesson easy or they think it is impossible to fail the course. In the study of Karadüz (2010b:52) it was found that Turkish Language teacher and form teacher candidates listen only to get information and to pass the exams. In this study, it was also found that Turkish Language teacher and form teacher candidates just listen and study the subjects which are possible to be asked in exams. Similarly, in the study of Dikici, Yavuzer and Gündoğdu (2006:257) it was determined that approximately half of the graduates of faculty of education didn't take advantage of the educational courses due to the fact that these courses are not intriguing for them. The results obtained in the study are in line with the results obtained in these studies.

In relation to listening to the problems arising from the course and students, it can also be said that students listen useful and important lessons even if they don't enjoy them. Besides, it was found that the attitudes towards teachers is related to the students' listening behaviour in class. In the study of Boz and Boz (2008), it was determined that one third of mathematics and chemistry teacher candidates said that their positive attitudes towards mathematics and chemistry teachers in the past is the main reason of their career choices. Similar to this study, Tataroğlu, Özgen and Alkan (2011) found in their study that %10 of mathematics teacher candidates saw their mathematics teachers as a role model and because of that they chose this major. The results obtained in this study is consistent with these studies.

Another findings of the study is concerned with the problems arising from teachers. Accordingly, it was found that addressing students by their names is the most important one for the students among all of the substances. In the study which was done by Bayraktar and Çınar (2010), it was found that addressing a student by his/her name increases his/her motivation and interest. Likewise, Atıcı and Çekici (2009: 506) found in their study that addressing students by their names was perceived as a sincerity indicator by the students and it is effective in solving unwanted behaviours. The results obtained in this study are in line with these studies.

Another findings of the study is concerned with the problems arising from environment. In the study, it was determined that students negatively effected when one of their close friends sits near them during the course. In his study, Seyfullahoğulları (2010: 31) determined that the most important in-class problem is students' chat tendency when their

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

close friends are near them. The findings obtained in this study support this work.

Physical deficiencies of the class, the noise in the classrooms and good weather are other in-class listening problems arising from environment. Tüzel (2013: 373) determined in his study that the noise in the classrooms effects 5. class students' achievement scores negatively. Yapıcı and Demirdelen (2007) stated that physical deficiencies in classes beclouds instructional programmes. Karaçalı (2006) stated that if the temperature of the class is below or above normal level, students started to slog motivating and focusing on the subject. The results obtained in this study is consistent with these studies.

Recommendations

Many students see listening as a natural process and they don't acknowledge it as a learning area. Therefore, teachers are required to convey the fact that learning is a priority area of the listening skills and they should motivate students about listening.

Quite environment locations, appropriate heat and light conditions provide students become motivated and comfortable during lesson. Under the circumstances, in-class listening problems may dramatically decrease. In addition, teachers' gentle attitudes towards students may contribute to listening performance of students. Besides, based on the result of girl students have difficulty about listening when they sit near a close friend, it can be said that teachers should care about this issue.

Determining cause-effect relationships of listening problems by using studies based on experimental-control group may contribute following studies about listening.

Key Words: Secondary education, listening, in-class listening problems.

1. Giriş

Türkçe Sözlük'te (2009: 534) "iştirmek için kulak vermek" olarak ifade edilen dinleme eylemi; iştirilen seslerin, sözlerin ve konuşmaların zihinsel işlemlerden geçirilerek organize edilmesini ve anlama amaçlı saklanması içeren bilinçli bir süreçtir. (Kaplan, 2004: 2, Güleriyüz, 2006: 26; Karadüz, 2010a: 1585; Sever, 2011: 10; Yangın, 2012: 45).

Dil becerileri dinlemeyle başlar ve dinleme üzerine inşa edilir. Dil dizgesi dinleyerek zihinde şekillenir, anlamlandırılan sesler taklit edilerek konuşma öğrenilir. Dinleme, bireyin hayatında en çok yer tutan beceridir. Kişi, bir gününün yaklaşık yarısını dinleme ile geçirmektedir. (Maxwell ve Dornan, 2001: 106; Buzan, 2001: 97'den akt. Özbay, 2013a: 66).

Dinleme, insanın sahip olduğu en önemli becerilerden biri olmasına rağmen en az tanınan beceridir (Kocaadam, 2011: 5). Bunun en önemli nedeni dinlemenin iştirme ile karıştırılmasıdır. Dinlemenin iştirme gibi doğal ve kendiliğinden gelişen bir süreç olduğu kanaati, bu becerinin geliştirilmesine gerek olmadığı düşüncesini doğurur (Emiroğlu ve Pınar, 2013: 771). Hâlbuki birey, dinleme öncesinde duyulacak seslere dikkat kesilerek bir çeşit ön hazırlıkta bulunur ve sonrasında ise iştirilen sesleri algılar ve değerlendirir. Yani, iştirmeden farklı olarak dinleme süreci anlamlandırma ile neticelenir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 88; Okur ve Beyce, 2013: 1102). Birey, bu süreçte edilgen değil, etken bir konumdadır. Tüzel'in (2014: 19) ifadesiyle, "sesleri algılama sürecinde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

anlam kurma işlemi gerçekleşiyorsa dinleme becerisinden, gerçekleşmiyorsa işitme eyleminden bahsedilebilir.” Özbay (2013a: 49) ise dinleme ile işitmenin farkını ortaya koyarken dinlemede “anlama çabasının” olması gerektiği üzerinde durur.

Dinleme, doğuştan gelen bir beceri alanı olmadığından her beceri gibi dil ve anlatım dersleri bünyesinde belirli bir program çerçevesinde, sistematik şekilde geliştirilebilecek bir beceri olma özelliği taşımaktadır (Şahin, 2011: 179; Doğan, 2013b: 166).

1.1. Dinlemenin Önemi

Dinleme öğrencilerin hayatında çok önemli bir yere sahiptir. Eğitim ve öğretimin büyük çoğunluğu dinleme becerisine hitap etmektedir. Derslerde başarılı olmanın, arkadaş, öğretmen ve idareyle etkili bir iletişim kurmanın en önemli yolu iyi bir dinleyici olmaktır. Dersi derste öğrenemeyen bir öğrenci daha sonra o konuyu öğrenmek için ders zamanının çok üstünde bir zaman ve emek harcamak zorundadır (Emiroğlu, 2013: 275).

Dinleme, insana yalnızca eğitim hayatında başarılı olması için gerekli bir beceri değildir. Hayatın her alanına etki eden bir özelliğe sahiptir. Özbay’ın (2013b: 142) ifadesiyle “dinleme becerisi gelişmiş bir birey, sosyal hayatında çevresindeki insanların duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde anlayarak onlarla daha kolay ve sağlıklı iletişim kurar. Böylece, hem sosyal hayatında hem eğitim ve meslek hayatında problem çözebilen, öz güven sahibi ve başarılı bir birey olur.” Benzer şekilde, Melanlıoğlu (2012: 1593) da öğrencilerin kendilerine güvenen, kendiyle ve çevresiyle sağlam ilişkiler kuran kişiler olarak yetişebilmeleri için dinlemenin önemli olduğunu ifade etmiştir. Dinlemenin insan hayatındaki önemine değinen Ungan (2009: 140) “bütün başarılı insanların gerçekte iyi birer dinleyici olduklarını” belirtmiş ve dinlemeyi beceremeyen insanların yaşamında saygı, sevgi ve anlaşmaların değil, sürtüşmelerin hâkim olacağını ifade ederek okullardaki şiddetin ön plana çıkmasının en önemli nedeni olarak da bireylerin dinleme becerilerinin gelişmemiş olmasını göstermiştir.

Dinleme etkinlikleriyle elde edilen bilgilerin günlük hayatta kullanılmasıyla bireylerin yaşamları kolaylaşarak renklenir. Ayrıca, dinleme becerisine sahip kişilerin yaşam standartları ve kültür seviyeleri onların dinleme becerilerinin gelişimi oranında yükselir (Göçer, 2007: 22). Bu yönüyle, dinleme becerisini geliştirmenin insanların yaşam kalitesini arttırmada rol oynadığı söylenebilir.

Dinleme becerisi; temel hak ve ödevlerin bilinmesi, korunması ve kullanılması konularında önem arz eder. “Dinleme becerisini geliştirmenin bilgi birikimini artırmanın yanında demokratik hakların kullanılması ve korunması için de gerekli olduğunu” ifade eden Doğan (2013a: 41), dinleme becerisi konusunda yetersiz olan bireylerin vatandaşlık haklarını kullanma ve vatandaşlık ödevlerini yerine getirme ile ilgili sorunlar yaşayacağını belirtir.

Dinleme, bireylerin sözlerinin, bilgi ve birikimlerinin kişiden kişiye, hatta kuşaktan kuşağa aktarımını sağlar. Bu doğrultuda, Göçer (2007: 29) dinlemeyi “bilgi edinmenin ve tecrübe transferinin en önemli yolu” olarak ifade ederken, ayrıca dinlemenin kişilerin tahammül gücünü arttırdığı üzerinde de durmuştur.

Görüldüğü gibi dinleme, yalnızca okulda veya ders esnasında karşılaşılan bir beceri olmanın ötesinde, yaşamın her noktasında karşılaşılan bir beceri özelliği taşımaktadır. Dinleme becerisinin gelişimine paralel olarak yaşamda karşılaşılan birçok sorunun önlenmesi, çözümü mümkün olmakta ve yaşam standardımız yükseltmektedir.

1.2. Dil ve Anlatım Dersi Programı'nda Dinleme

TTK Başkanlığının 14.07.2005 tarih ve 197 sayılı kararıyla önceden tek bir ders adı altında yapılan Türk Dili ve Edebiyatı dersleri Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım dersleri adı altında iki farklı derse ayrılmıştır (Gücüyeter 2009: 168). Genel olarak, edebiyat bilgileri Türk Edebiyatı dersinin; dilbilgisi ve dil becerileri ile ilgili konular ise Dil ve Anlatım dersinin kapsamında yer almaktadır.

Dil ve Anlatım Dersi 9, 10, 11, 12. Sınıflar Öğretim Programı'nın (MEB, 2005) giriş bölümünde dinleme ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

“Kişinin zihinsel gelişim sürecinde dinleme, okuma, anlama, konuşma ve yazma becerileriyle kültürel kimliğin oluşması ve zenginleşmesine, bireyin kendisini yazılı olarak kolay, doğru ve güzel ifade etmesine zemin hazırlamak düşüncesiyle dil ve anlatım üzerinde durmak gerekmektedir” (MEB, 2005: 1).

Programın Hareket Noktası ve Amacı başlığı altında “hazırlanan programda soyut bilgiler verme, anlatımla ilgili tavsiyelerde bulunma yerine; metinlerden hareketle öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında becerilerini geliştirerek Türkçenin özelliklerini kavramaları; bu alandaki kişisel uygulamalarıyla dili her düzeyde doğru ve güzel kullanabilme zevk ve alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir.” (MEB, 2005: 2) ifadelerine yer verilmiştir.

Programın genel amaçlar başlığı altında dinleme eğitimiyle öğrencilerin;

- Dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazanmaları,
- Dinleme, konuşma, okuma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazım kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermeleri,
- Dinlediklerini, okuduklarını, anladıklarını, düşündüklerini söz ve yazıyla planlı, etkili, akıcı, anlaşılır biçimde ifade edebilmeleri amaçlanmıştır (MEB 2005: 2-3).

Bu ifadelerden yola çıkılarak programda dinleme ile ilgili aşağıdaki şu sonuçlara varılabilir:

- Programda dinlemenin diğer dil becerileri ile birlikte kültürel kimliğin oluşması ve zenginleşmesindeki rolü ön plana çıkarılmıştır.
- Diğer dil becerileri gibi dinlemenin de hedeflenen kazanımlarının genel olarak metinlerden hareketle verilmeye çalışılmaktadır.
- Programda öğrencilerin dinleme becerisi kazanmaları ve bu becerilerini etkin biçimde geliştirmeleri doğrultusunda amaçlar yer almaktadır.

Ülkemizde gerek dinleme alanı ile ilgili gerekse ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin temel dil becerileri ile ilgili yapılan çalışmalar son derece sınırlıdır. Ortaöğretim öğrencilerin ders içindeki dinleme sorunlarını belirlemeye yönelik bu araştırma, ihmal edilen bu alanla ilgili veriler sunarak sonraki araştırmalara kaynaklık edebileceğinden önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin ders içi dinleme sorunlarının belirlenmesi ve bu dinleme sorunlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin ders içi dinleme sorunları nelerdir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin ders içi dinleme sorunlarının cinsiyet değişkenine durumu ne şekildedir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Ortaöğretim öğrencilerinin ders içi dinleme sorunlarını cinsiyetlerine değişkenlerine göre yönelik olarak yapılan bu araştırma, ilişkisel tarama modellerine göre desenlenmiştir. Tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örnekleme üzerinde yapılan tarama çalışmalarıdır. İlişkisel tarama modelleri ise iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” (Karasar, 2009: 79-81).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Malatya ilindeki ortaöğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Malatya il merkezinde tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen bir ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 343 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerle ilgili bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Çalışma Grubuyla İlgili Bilgiler

		9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf	Toplam
Kız	N	26	54	69	47	196
	%	13	27	35	25	57
Erkek	N	35	40	37	35	147
	%	24	27	25	24	43
Toplam	N	61	94	106	82	343
	%	18	28	30	24	100

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada veri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu” ve “Ders İçi Dinleme Sorunları Anketi” kullanılmıştır. “Kişisel Bilgi Formu”nda, katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin maddeler yer almaktadır.

Araştırmada öğrencilerin ders içi dinleme sorunlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen “Ders İçi Dinleme Sorunları Anketi” kullanılmıştır. Anket hazırlama sürecinde Metin (2015: 170-172) tarafından ifade edilen şu aşamalar takip edilmiştir:

- Anketin amacının belirlenmesi
- Anket maddelerinin yazılması
- Uzman görüşlerinin alınması
- Ön uygulama ve anketin son haline getirilmesi.

Anketin Amacının Belirlenmesi

Bu aşamada, yürütülmesi düşünülen nicel araştırmanın amacı, alt problemleri ve bu alt problemleri etkileyebilecek değişkenler tespit edilmiştir. Buna göre, araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin ders içinde karşılaştıkları dinleme sorunlarının neler olduğunun belirlenmesi amacı doğrultusunda ders ve öğrenci, anlatıcı (öğretmen) ve çevreden kaynaklanan problemler alt problemler olarak değerlendirilmiş ve bu problemlerin cinsiyet değişkenine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Anket Maddelerinin Yazılması

Bu aşamada, anket maddeleri alanyazın taraması doğrultusunda ve araştırmanın alt problemleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Daha önce yapılmış olan benzer çalışmalar göz önüne alınarak araştırmanın alt yapısı oluşturulmuş ve yazılacak maddelerin nasıl yazılacağı ile ilgili fikir edinilmiştir. Bunun ardından, anket maddeleri yazılmaya başlanmış ve maddelerin yazımı tamamlandıktan sonra ilgili maddeler aynı grup altında toplanmıştır. Böylelikle 20 maddeden oluşan taslak anket formu oluşturulmuştur. Maddelerinin yazılması aşamasında maddelerin Türkçenin kurallarına uygun, açık ve anlaşılır olmasına, birden çok anlama gelmemesine ve ders içi dinleme sorunlarını tüm boyutlarıyla ölçebilecek nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Uzman Görüşünün Alınması

Taslak anket formu, Türkçe eğitimi alanından üç; ölçme ve değerlendirme alanından iki uzmanın görüşleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir. Türkçe eğitimi uzmanları taslak anket formunda yer alan maddeleri açıklık ve anlaşılabilirlik yönünden değerlendirirken ölçme ve değerlendirme uzmanları ise maddeleri araştırmanın amacı ve uygulanacak hedef kitlenin düzeyine uygun olup olmadığı yönünden incelemişlerdir. Türkçe eğitimi alanı uzmanlarının incelemesi sonucu “*Öğretmenimin ders içinde sınıfın dinleme motivasyonunu üst seviyede tutmak için çaba göstermiyorsa dersi dinlemem.*” maddesindeki “öğretmenimin” ifadesi “öğretmenim” şekline dönüştürülerek cümledeki anlatım bozukluğu giderilmiştir. Ölçme değerlendirme uzmanlarının incelemesi sonucunda ise “evet” veya “hayır” şeklinde yanıtlanması istenen maddeler sırasıyla “tamamen katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde beş seçenekli hale getirilmiştir. Uzman değerlendirmelerinden sonra anket formundaki madde sayısında herhangi bir artış veya azalma olmamıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda taslak anket formunda gerekli düzenlemelerin yapılmasının ardından anket formu ön uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Ön Uygulama ve Anketin Son Haline Getirilmesi

Bu aşamada, uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenen anket, tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen bir ortaöğretim kurumunda 147 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Uygulama neticesinde öğrencilerin anlamakta zorlandığı ve bir kısmının boş bıraktığı “*Dersi dinlemem için öğretmenimin bilgi teknolojilerinden yararlanması gerekir.*” ve “*Sınıfın fiziksel ortamı ders işlemeye uygun değilse dersi dinlemem.*” maddeleri anketten çıkarılarak ankete son şekli verilmiştir. Anket 18 maddeden oluşmaktadır.

Tablo 2. Ders İçi Dinleme Sorunları Anketi İle İlgili Genel Bilgiler

Dinleme Sorunu Faktörleri	Madde Sayısı	Örnek Madde
Ders ve Öğrenci	6	Dersi çok kolay buluyorsam dersi dinlemeyi gereksiz bulurum.
Öğretmen (Anlatıcı)	6	Dersi dinlemem için öğretmenimin anlattığı konuya hâkim olduğunu hissetmem şarttır.
Çevre	6	Sınıf içi çok soğuk/çok sıcak ise dersi dinlemem.

Veriler SPSS 17.0 veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin frekans analizleri dinleme üzerinde etkili olan unsurlara göre değerlendirilerek tespit edilmiş, bulgular tablo halinde gösterilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

3. Bulgular

Bu bölümde ders içi dinleme sorunlarıyla ilgili bulgular tablo halinde verilerek lise öğrencilerinin ders içinde karşılaştıkları dinleme sorunlarının genel düzeyi ve cinsiyetle ders içi dinleme sorunları arasındaki ilişki gösterilecektir.

3.1. Ders ve Öğrenciden Kaynaklanan Ders İçi Dinleme Sorunları

Tablo 3. Ders ve Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Frekans Değerleri

Maddeler	n-%	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Tamamen Katılmıyor
1. Dersi çok kolay buluyorsam dersi dinlemeyi gereksiz bulurum.	N	92	99	38	57	57
	%	26,8	28,9	11,1	16,6	16,6
2. Dersten geçeceğimden eminsem dinlemeyi zaman kaybı olarak görürüm.	N	106	108	38	45	46
	%	30,9	31,5	11,1	13,1	13,4
3. Sevmediğim dersleri dinlemek konusunda isteksiz olurum.	N	46	55	57	88	97
	%	13,4	16	16,6	25,7	28,3
4. Anlatılan konu ilgi alanıma girmiyorsa dersi dinlemem.	N	80	104	67	51	41
	%	23,3	30,3	19,5	14,9	12
5. Sevmediğim öğretmenlerin derslerini dinlemek için çaba harcamam.	N	66	100	57	54	66
	%	19,2	29,2	16,6	15,7	19,2
6. Uykumu almamışsam dersi dinlemek için çaba harcamam.	N	79	90	56	57	61
	%	23	26,2	16,3	16,6	17,8

Tablo 3'teki verilerden anlaşılacağı gibi öğrenciler kolay buldukları ve rahat geçeceklerini düşündükleri dersleri dinleme ihtiyacı hissetmemektedir. Ayrıca, lise öğrencilerinin ilgi duymadıkları dersleri dinlemede sorun yaşarken kendileri için faydalı olup sevmedikleri dersleri daha istekli ve dikkatli dinledikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında, öğrencilerin yarıya yakınında dersten ziyade ders öğretmeni hakkındaki tutumlarının dersi dinlemeleri üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, uyku gibi biyolojik ihtiyaçları karşılanmayan öğrencilerin ders içi dinleme problemi yaşadığı belirlenmiştir.

3.2. Öğretmenden Kaynaklanan Ders İçi Dinleme Sorunları

Tablo 4. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Frekans Değerleri

Maddeler	n-%	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Tamamen Katılmıyor
7. Öğretmenimin ders anlatımını akıcı bulmuyorsam dersi dinlemem.	N	58	89	70	75	51
	%	16,9	25,9	20,4	21,9	14,9
8. Öğretmenimin ders içinde sınıfın dinleme motivasyonunu üst seviyede tutmak için çaba göstermiyorsa dersi dinlemem.	N	50	95	64	77	57
	%	14,6	27,7	18,7	22,4	16,6
9. Dersi dinlemem için öğretmenimin anlattığı konuya hâkim olduğunu hissetmem şarttır.	n	52	57	55	94	85
	%	15,2	16,6	16	27,4	24,8
10. Öğretmenim sürekli aynı anlatım yöntemini kullanırsa o dersi dinlemem.	n	72	97	67	56	51
	%	21	28,3	19,5	16,3	14,9
11. Dinlemem için öğretmenimin anlatımını ilgi çekici bulmam gerekir.	n	50	56	58	95	84
	%	14,6	16,3	16,9	27,7	24,5
12. İsmimi bilmeyen öğretmenin dersini dinlemem.	n	145	88	44	27	39
	%	42,3	25,7	12,8	7,9	11,4

Tablo 4'teki verilerden anlaşılacağı gibi öğretmenlerin öğrencilere ismiyle hitap edip etmemesinin öğretmen kaynaklı ders içi dinleme sorunlarının başında yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında, öğretmenlerin farklı anlatım yöntem ve tekniklerden yararlanmamasının öğrencilerin yarıya yakınının ders içi dinlemesini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, öğrencilerin çoğunun öğretmenin konuya hâkimiyetinin ve ilgi çekici bir anlatıma sahip olmasının dersi dinlemelerinde ön şart olmadığı düşüncesinde olduğu belirlenmiştir.

3.3. Çevresel Faktörlerden Kaynaklanan Ders İçi Dinleme Sorunları

Tablo 5. Çevresel Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Frekans Değerleri

Maddeler	n-%	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Tamamen Katılmıyor
13. Dışarıda güzel bir hava varsa öğretmenini dinlemek benim için zor gelir.	N	96	92	56	59	40
	%	28	26,8	16,3	17,2	11,7
14. Yeterince sessiz bir sınıf ortamı yoksa dinlemek için kendimi zorlamam.	N	71	106	60	65	41
	%	20,7	30,9	17,5	19	12
15. Sınıf içi çok soğuk/çok sıcak ise dersi dinlemem.	N	93	92	77	43	38
	%	27,1	26,8	22,4	12,5	11,1
16. Yanımda sevdiğim bir arkadaşım varsa dersi dinlemek yerine onunla sohbet etmeyi tercih ederim.	N	109	83	85	32	34
	%	31,8	24,2	24,8	9,3	9,9
17. Dersi dinlemem için yanımda oturan kişinin de dersi dinlemesini gerekir.	N	60	65	41	82	95
	%	17,5	19	12	23,9	27,7
18. Dersi dinlemem için tüm sınıfın aynı anda dinlemesi şarttır.	N	68	64	68	76	67
	%	19,8	18,7	19,8	22,2	19,5

Tablo 5'teki verilerden anlaşılabileceği gibi öğrencilerin ders esnasında samimi oldukları arkadaşlarının yanında oturmalarının onların dersi dinlemelerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Bununla birlikte, dışarıdaki güzel hava ile uygun olmayan sınıf sıcaklığı ve gürültü gibi fiziksel koşulların öğrencilerin ders içi dinlemelerini olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

3.4. Ders ve Öğrenciden Kaynaklanan Dinleme Sorunlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Durumu

Tablo 6. Ders ve Öğrenciden Kaynaklanan Ders İçi Dinleme Sorunlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Maddeler	Cinsiyet	n-%	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Tamamen Katılmıyor
1. Dersi çok kolay buluyorsam dersi dinlemeyi gereksiz bulurum.	Kız	n	51	62	19	34	30
		%	26	31,6	9,7	17,3	15,3
	Erkek	n	41	37	19	23	27
		%	27,9	25,2	12,9	15,6	18,4
2. Dersten geçeceğimden eminsem dinlemeyi zaman kaybı olarak görürüm.	Kız	n	60	64	17	28	27
		%	30,6	32,7	8,7	14,3	13,8
	Erkek	n	46	44	21	17	19
		%	31,3	29,9	14,3	11,6	12,9
3. Sevmediğim dersleri dinlemek konusunda isteksiz olurum.	Kız	n	27	29	30	58	52
		%	13,8	14,8	15,3	29,6	26,5
	Erkek	n	19	26	27	30	45
		%	19,8	26,8	27,7	30,3	45,5

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

		%	12,9	17,7	18,4	20,4	30,6
4. Anlatılan konu ilgi alanıma girmiyorsa dersi dinlemem.	Kız	n	44	66	34	27	25
		%	22,4	33,7	17,3	13,8	12,8
	Erkek	n	36	38	33	24	16
		%	24,5	25,9	22,4	16,3	10,9
5. Sevmediğim öğretmenlerin derslerini dinlemek için çaba harcamam.	Kız	n	37	62	32	26	39
		%	18,9	31,6	16,3	13,3	19,9
	Erkek	n	29	38	25	28	27
		%	19,7	25,9	17	19	18,4
6. Uykumu almamışsam dersi dinlemek için çaba harcamam.	Kız	n	42	53	26	35	40
		%	21,4	27	13,3	17,9	20,4
	Erkek	n	37	37	30	22	21
		%	25,2	25,2	20,4	15	14,3

Tablo 6'daki maddelerin frekans ortalamalarına bakıldığında, anlatılan konunun öğrencilerin ilgi alanına girmesinin ve öğretmenin öğrenci tarafından sevilmesinin kız öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer maddelerin ise frekans değerlerinin birbirine yakın olduğu belirlenmiştir.

3.5. Öğretmen Deneyim Kaynaklanan Ders İçeriği Dinleme Sorunlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Durumu

Tablo 7. Öğretmen Deneyim Kaynaklanan Ders İçeriği Dinleme Sorunlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Maddeler	Cinsiyet	n-%	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
7. Öğretmenimin ders anlatımını akıcı bulmuyorsam dersi dinlemem.	Kız	n	34	46	37	49	30
		%	17,3	23,5	18,9	25	15,3
	Erkek	n	24	43	33	26	21
		%	16,3	29,3	22,4	17,7	14,3
8. Öğretmenimin ders içinde sınıfın dinleme motivasyonunu üst seviyede tutmak için çaba göstermiyorsa dersi dinlemem.	Kız	n	20	62	34	53	27
		%	10,2	31,6	17,3	27	13,8
	Erkek	n	30	33	30	24	30
		%	20,4	22,4	20,4	16,3	20,4
9. Dersi dinlemem için öğretmenimin anlattığı konuya hakim olduğumu hissetmem şarttır.	Kız	n	22	29	34	57	54
		%	11,2	14,8	17,3	29,1	27,6
	Erkek	n	30	28	21	37	31
		%	20,4	19	14,3	15,2	21,1
10. Öğretmenim sürekli aynı anlatım yöntemini kullanırsa o dersi dinlemem.	Kız	n	29	63	42	33	29
		%	14,8	32,1	21,4	16,8	14,8
	Erkek	n	43	34	25	23	22
		%	29,3	23,1	17	15,6	15
11. Dinlemem için öğretmenimin anlatımını ilgi çekici bulmam gerekir.	Kız	n	25	29	31	60	51
		%	12,8	14,8	15,8	30,6	26
	Erkek	n	25	27	27	35	33
		%	17	18,4	18,4	23,8	22,4
12. İsmimi bilmeyen öğretmenin dersini dinlemem.	Kız	n	86	54	25	12	19
		%	43,9	27,6	12,8	6,1	9,7
	Erkek	n	59	34	19	15	20
		%	40,1	23,1	12,9	10,2	13,6

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde, kız öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin isimlerini bilip bilmemesinin onların ders içindeki dinleme davranışları üzerinde erkek öğrencilere oranla daha büyük etkileri olduğu görülmüştür. Bunun yanında, öğretmenlerin dersi akıcı anlatması, farklı anlatım yöntemlerini kullanması, anlatımının ilgi çekici olması ve konuya hâkim olmasının ise erkek öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu tespit edilmiştir.

3.6. Çevresel Faktörlerden Kaynaklanan Ders İçi Dinleme Sorunlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Durumu

Tablo 8. Çevresel Faktörlerden Kaynaklanan Ders İçi Dinleme Sorunlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Maddeler	Cinsiyet	n-%	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Tamamen Katılmıyor
13. Dışarıda güzel bir hava varsa öğretmeni dinlemek benim için zor gelir.	Kız	n	47	60	24	39	26
		%	24	30,6	12,2	19,9	13,3
	Erkek	n	49	32	32	20	14
		%	33,3	21,8	21,8	13,6	9,5
14. Yeterince sessiz bir sınıf ortamı yoksa dinlemek için kendimi zorlamam.	Kız	n	44	68	22	41	21
		%	22,4	34,7	11,2	20,9	10,7
	Erkek	n	27	38	38	24	20
		%	18,4	25,9	25,9	16,3	13,6
15. Sınıf içi çok soğuk/çok sıcak ise dersi dinlemem.	Kız	n	57	59	38	21	21
		%	29,1	30,1	19,4	10,7	10,7
	Erkek	n	36	33	39	22	17
		%	24,5	22,4	26,5	15	11,6
16. Yanımda sevdiğim bir arkadaşım varsa dersi dinlemek yerine onunla sohbet etmeyi tercih ederim.	Kız	n	60	59	44	16	17
		%	30,6	30,1	22,4	8,2	8,7
	Erkek	n	49	24	41	16	17
		%	33,3	16,3	27,9	10,9	11,6
17. Dersi dinlemem için yanımda oturan kişinin de dersi dinlemesini gerekir.	Kız	n	40	36	18	45	57
		%	20,4	18,4	9,2	23	29,1
	Erkek	n	20	29	23	37	38
		%	13,6	19,7	15,6	25,2	25,9
18. Dersi dinlemem için tüm sınıfın aynı anda dinlemesi şarttır.	Kız	n	40	32	42	50	32
		%	20,4	16,3	21,4	25,5	16,3
	Erkek	n	28	32	26	26	35
		%	19	21,8	17,7	17,7	23,8

Tablo 8'deki veriler incelendiğinde, ders sırasında yanında oturan arkadaşların dinleme konusunda kız öğrencileri erkekler öğrencilere oranla daha fazla etkilediği belirlenmiştir. Benzer biçimde, veriler doğrultusunda kız öğrencilerin sınıf içi gürültü ve sınıf sıcaklığı gibi fiziksel koşullardan erkeklere oranla daha fazla etkilendiği görülmüştür.

4. Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın ilk bulgusu ders ve öğrenciden kaynaklanan ders içi dinleme sorunlarıyla ilgilidir. Araştırmada öğrencilerin kolay buldukları, rahat geçeceklerini düşündükleri dersleri dinleme ihtiyacı hissetmedikleri, ilgi duymadıkları dersleri ise dinlemekte zorlandıkları tespit

edilmiştir. Karadüz (2010b: 52) yaptığı çalışmada, Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının derslerde dersi geçme kaygısı ile sınava yönelik bilgi amaçlı dinlediklerini ve sınavda çıkacağını düşündükleri bilgileri dikkat toplayarak not almaya çalıştıklarını tespit etmiştir. Dikici, Yavuzer ve Gündoğdu'nun (2006: 257) çalışmasında ise eğitim fakültesi mezunlarının yarıya yakınının lisans eğitimleri boyunca eğitim bilimleri derslerinden yararlanamamalarına gerekçe olarak bu derslerin ilgilerini çekmemesini gösterdikleri belirlenmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar, bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile aynı doğrultudadır.

Ders ve öğrenciden kaynaklanan dinleme sorunları ile ilgili olarak ayrıca, öğrencilerin kendileri için faydalı olduğuna inandıkları dersleri sevmeseler de dinlemek için gayret gösterdikleri ve dersi dinlemelerinde dersten ziyade ders öğretmeni hakkındaki tutumlarının (öğretmenlerini sevip sevmemelerinin) etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Boz ve Boz'un (2008) kimya ve matematik öğretmeni adayların öğretmen olma nedenlerini incelediği çalışmasında, öğrencilerin üçte birinin (%34'ünün) mesleği seçmelerinde geçmişte derslerine giren matematik/kimya öğretmenlerini sevmelerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer biçimde, Tataroğlu, Özgen ve Alkan (2011) da çalışmalarında, matematik öğretmeni adaylarının yaklaşık %10'unun derslerine giren matematik öğretmenlerini rol model aldıkları için matematik öğretmeni olmak istedikleri belirlenmiştir. Buna göre, öğrenciler sevdikleri öğretmenlerin derslerini özel bir ilgi ile takip ederek sevdikleri öğretmenler gibi bir öğretmen olmayı istemiş ve ilgili öğretmenlik bölümlerini tercih etmişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlar, bu çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Ders ve öğrenciden kaynaklanan ders içi dinleme sorunları öğrencilerin cinsiyetleri açısından değerlendirildiğinde anlatılan konunun öğrencilerin ilgi alanına girmesinin ve öğretmenin öğrenci tarafından sevilmesinin kız öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu görülmüştür.

Araştırmanın diğer bulgusu ders içi dinlemenin öğretmenden kaynaklanan sorunlarıyla ilgilidir. Buna göre, öğretmenlerin öğrencilere ismiyle hitap etmemesinin öğretmen kaynaklı ders içi dinleme sorunlarının başında yer aldığı görülmektedir. "Kendisine ismiyle hitap edilen öğrencinin kendisini daha değerli gördüğünü, sınıfta önemli bir birey olduğunu ve benimsendiğini hissettiğini" ifade eden Bayraktar ve Çınar (2010) yaptıkları çalışmada, kendisine ismi ile hitap edilen öğrencilerin derse ilgilerinin ve ders içi motivasyonlarının arttığını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, Atıcı ve Çekici (2009: 506) ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yolları ile ilgili çalışmalarında, öğretmenlerin öğrencilerin ismini bilmelerinin ve onlara isimleri ile hitap etmelerinin öğrenciler tarafından bir samimiyet göstergesi olarak algılandığını ve bunun öğrencilerle ilgili sorunların büyük bir kısmını çözdüğünü belirlemişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlar, bu çalışmalar ile aynı doğrultudadır.

Araştırmanın öğretmenden kaynaklanan sorunlar boyutuna ilişkin bir diğer bulgu ise öğretmenlerin kullandığı anlatım yöntemleri ile ilgilidir. Buna göre, öğretmenlerinin çoklu zekâya hitap edecek yöntem ve teknikleri kullanmak yerine sürekli aynı anlatım teknikleri kullanmalarının öğrencilerin çoğunun ders içi dinlemelerini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Demirel, (2011: 190) sınıf içindeki öğretme-öğrenme sürecinin etkili olabilmesinin öğrencilerin yaşlarına, seviyelerine ve yeteneklerine uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi ile mümkün olduğunu ifade etmiştir. Aşılıoğlu (2009: 58) ise çalışmasında Türkçe öğretmenliği programında okuyan öğrencilerin sayıca önemli bir kısmının (%42,5) öğretim elemanlarının anlatım hızı ve ifade tarzlarını beğenmediğini ve bu durumun ders içinde bir dinleme engeli olduğunu belirlemiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, bu ifadeleri destekler niteliktedir.

Öğretmenden kaynaklanan ders içi dinleme sorunları öğrencilerin cinsiyetlerine göre incelendiğinde, kız öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin kendilerine ismiyle hitap etmelerinin onların ders içi dinleme davranışlarını erkek öğrencilerden daha fazla etkilediği görülmektedir. Buna

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

karşılık, erkek öğrencilerin ise öğretmenlerinin akıcı ve ilgi çekici bir anlatıma sahip olmalarını, kullandıkları anlatım yöntemlerinin değişip değişmediğini ve öğretmenlerin derse hâkim olmalarını kız öğrencilerden daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir.

Ders içi dinleme sorunlarıyla ilgili diğer bir bulgu çevresel faktörlerden kaynaklanan problemlerle ilgilidir. Araştırmada öğrencilerin en çok ders esnasında yanlarında samimi oldukları bir arkadaşlarının olmasından olumsuz etkilendikleri ve bu sebeple dersi dinlemekte zorlandıkları tespit edilmiştir. Seyfullahoğulları (2010: 31) yaptığı çalışmada, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları en önemli sınıf içi sorunun öğrencilerin yanındaki arkadaşları ile konuşmaları olduğunu tespit etmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, bu çalışmayı desteklemektedir.

Sınıfın fiziksel eksiklikleri, ders ortamındaki gürültü ve dışarıda güzel bir hava olmasının öğrencilerin dersi içi dinlemelerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Tüzel (2013: 373) sınıf içi gürültünün öğrencilerin dinlediğini anlama ve hatırlama düzeylerine etkisini tespit etmeyi amaçlayan çalışmasında, sınıf içi gürültünün 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve hatırlama puanlarını olumsuz etkilediğini belirlemiştir. Yapıcı ve Demirdelen (2007) yaptıkları çalışmada, sınıflardaki fiziksel yetersizliklerin programların uygulanmasını zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Uludağ ve Odacı (2002: 154) da çalışmalarında, eğitim kurumlarındaki fiziksel şartların (uygun ısı ve ışık düzeyi, temizlik, gürültü vb.) eğitim kalitesi ve öğretmen-öğrenci performansları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Karaçalı (2006) ise sınıf yönetimini etkileyen fiziksel değişkenler ile ilgili çalışmasında, sınıf içi sıcaklığın ortalama 19 ile 21,5 C derece olması gerektiğini, sıcaklığın bu değerlerin altında veya üstünde olduğu durumlarda öğrencilerin derse olan ilgilerinin azaldığını ve öğretime odaklanmalarının güçleştiğini ifade etmiştir. Karaçalı (2006) çalışmasında ayrıca, ders içindeki gürültünün dinlemeyi engelleyici ve dikkat dağıtıcı etkisine de dikkat çekmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, tüm bu çalışmaları destekler niteliktedir.

Çevresel faktörlerden kaynaklanan dinleme sorunları cinsiyet açısından incelendiğinde, kız öğrencilerin ders esnasında yanlarında sevdikleri bir arkadaşın oturmasından, sınıfın fiziksel durumundan ve ders ortamının gürültülü olmasından erkeklere göre daha fazla etkilendiği görülmektedir. Ders içi dinleme sorunları anketinin çevresel faktörler ilgili maddeleri incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre çevresel faktörlerden daha çok etkilendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Dinleme için engeller oluşturan durumların çoğunda kız ve erkek öğrencilerin benzer davranışlar gösterdiğini ifade eden Aşılıoğlu (2009: 59) bununla birlikte, kızların dinleme engellerinin bir kısmından erkeklere oranla daha az etkilendikleri sonucuna varmıştır. Buna göre, araştırmada elde edilen bulgular, Aşılıoğlu'nun (2009) çalışmasında elde edilen sonuçlarla farklılık göstermektedir.

5. Öneriler

Dinlemenin geliştirilebilir bir beceri olduğu göz ardı edilmemeli; bu beceriyi geliştirmek ve ne seviyede geliştiğini değerlendirmek için uygun etkinlikler ihtiyaçlar doğrultusunda düzenlenmelidir (Melanlıoğlu, 2012: 1593). Öğrencilerin birçoğu dinlemeyi doğal bir süreç olarak kabul etmekte ve dinlemeyi bir öğrenme alanı olarak görmemektedir. Öğretmenlerin öncelikle dinleme becerisinin bir öğrenme alanı olduğu gerçeğini, sonrasında da bu beceriye yönelik yöntem ve teknikleri öğrencilere aktarmaları gerekmektedir.

Öğrenciler, dinlemenin diğer dil becerileri kadar önemli olduğunun farkına varıp dinlemenin önemli bir beceri olduğuna kendileri inanırlarsa dinleme eğitimiyle ilgili kazanımları daha kolay kazandırabilirler (Kurudayıoğlu ve Kana, 2013: 255). Bu bağlamda, öğretmenlerin dinlemenin öğrenimdeki yeri hakkında öğrencileri bilgilendirmesi ve onları dinlemeye motive etmesi öğrencilerin daha dikkatli dinlemesine katkı sağlayabilir.

Etkin dinlemenin sınıf ortamında uygulanabilmesi, bu konuda diğer insanlara örnek olunabilmesi için öncelikle konu hakkında öğretmenlerin bilgi sahibi olmaları ve dinleme konusunda öğrencilerine iyi bir rol model olmaları gerekmektedir (Doğan, 2008: 278; Karatay, Dolunay ve Savaş, 2014: 103). Yapılan çalışmalarda (Karadüz, 2010b; Maden ve Durukan, 2010: 107; Türkel, 2014: 130) öğretmen adaylarının gerek lisans gerekse lisans öncesi eğitimlerinde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik bütüncül ve dizgesel bir eğitim almadıkları, öğrenme ortamlarında çoklu ve zengin dinleme stratejilerini kullanmadıkları belirlenmiştir; bu yüzden de dinleme sırasında edilgen bir tutum benimsedikleri belirlenmiştir. Bu öğretmen adaylarının mesleğe başladıklarında öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede yetersiz kalacağı açıktır. Bu yüzden, gerek liselerde gerekse üniversitelerin eğitim fakültelerinde dinleme eğitimi katkı sağlayacak kapsamlı etkinlikleri barındıran öğretim programlarının hazırlanması; öğretmen adaylarının lisans bölümlerinde dinleme konusuyla ilgili daha fazla bilgilendirilmesi ve dinleme eğitimi derslerinin hem akademisyenler hem de öğrenciler tarafından ciddiye alınması gerekmektedir. Ayrıca, dinleme eğitimi derslerinin tüm öğretmen adaylarına verilmesinin ve dinleme eğitimi ortaöğretim Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım derslerinin müfredatlarında daha geniş bir şekilde yer verilmesinin dinleme sorunlarının çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okulların gürültüden uzak bir ortamda bulunması, ışık ve ısı gibi fiziksel şartların eğitim ve öğretime uygun şekilde ayarlanması öğrencilerin derse motive olmalarını ve dersi daha kolay dinlemelerini sağlayabilir. Ayrıca, öğretmenlerin anlatacakları konularla ilgili olarak öğrencileri motive etmeleri ve öğrencilere değer vererek bunu onlara hissettirmeleri de öğrencilerin dersleri dinlemelerinde etkili olabilir. Bunun yanında, kız öğrencilerin samimi arkadaşlarıyla oturduklarında dersi tam olarak dinleyemedikleri sonucundan hareketle, sınıf oturma planında bu hususa dikkat edilmesi, özellikle kız öğrencilerin dersi daha dikkatli dinlemelerine katkı sağlayabilir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, dinleme sorunlarının neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde belirlenmesi için araştırmacılar tarafından deney ve kontrol grubuna dayalı daha detaylı araştırmaların yapılmasının ve bu araştırmaların cinsiyet ve sınıf gibi değişkenler göz önünde bulundurularak ilköğretimden yükseköğretime her düzeyde uygulanmasının ihmal edilen bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ATICI, M., & ÇEKİCİ, F. (2009). Ortaöğretimdeki öğretmen ve öğrencilerin istenmeyen davranışlarla baş etme konusundaki görüşlerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 60(60), 495-522.
- BAYRAKTAR, Ş., & ÇINAR, D. (2010). Öğretmen adaylarının gözü ile fen ve teknoloji öğretmenlerinin etkili öğretmen davranışlarını gerçekleştirme düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 131-152.
- BOZ, Y., & BOZ, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137-144.
- DEMİREL, Ö. (2011). Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DİKİCİ, A., YAVUZER, Y. & GÜNDOĞDU, R. (2006). Eğitim fakültesi mezunlarının eğitim bilimleri derslerine ilişkin görüşleri (Niğde üniversitesi örneği). *Milli Eğitim*, 172, 250-262.
- DOĞAN, Y. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerisini geliştirmede etkinlik temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 261-286.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

- DOĞAN, Y. (2013a). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- DOĞAN, Y. (2013b). Dinleme eğitimi: Kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay, (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (151-180). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- EMİROĞLU, S. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme sorunlarına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı)*, 6(11), 270-307.
- EMİROĞLU, S. & PINAR, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4), 769-782.
- GÖÇER, A. (2007). Bir öğrenme alanı olarak anlama eğitimi ve Türkçe öğretimindeki yeri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 17-39.
- GÜCÜYETER, B. (2009). Türk dili ve edebiyatı derslerinde dinleme eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 161-170.
- GÜLERYÜZ, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- KAPLAN, H. (2004). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARAÇALI, A. (2006). Sınıf yönetimini etkileyen fiziksel değişkenlerin değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 145-155.
- KARADÜZ, A. (2010a). Dil becerileri ve eleştirel düşünme. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3), 1566-1593.
- KARADÜZ, A. (2010b). Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının dinleme stratejilerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(2), 39-55.
- KARASAR, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KARATAY, H., DOLUNAY, S. K. & SAVAŞ, Ö. (2014). Türkçe öğretmenlerinin etkin dinleme ve dönüt durumları. *Ana Dil Eğitimi Dergisi*, 2(4), 85-106.
- KOCAADAM, D. (2011). Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KURUDAYIOĞLU, M. & KANA, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi özyeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.
- MADEN, S., & DURUKAN, E. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme stillerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 101-112.
- MEB. (2005). *Dil ve anlatım dersi 9, 10, 11, 12. sınıflar öğretim programı*. Ankara.
- MELANLIOĞLU, D. (2012). Dinleme becerisine yönelik ölçme değerlendirme çalışmalarında üstbilgi stratejilerinin kullanımı. *Turkish Studies*, 7(1), 1583-1595.
- METİN, M. (Ed.) (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- OKUR, A., & BEYCE, E. (2013). Dinleme becerisinin kültürümüzdeki yeri ve dinleme eğitiminin önemi: Kutadgu Bilig örneği üzerinden. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(4), 1099-1110.
- ÖZBAY, M. (2013a). *Anlama teknikleri II: Dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- ÖZBAY, M. (2013b). *Türkçe öğretimi üzerine araştırma ve incelemeler*. Ankara: Öncü Kitap.
- ÖZBAY, M., & MELANLIOĞLU, D. (2012). Türkçe öğretim programlarının dinleme becerisi bakımından değerlendirilmesi. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 87-97.
- SEVER, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SEYFULLAHOĞULLARI, A. (2010). İlköğretim Okullarında Büyük Sınıfların Yönetiminde Karşılaşılan Sınıf İçi Sorunlara Öğretmen Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 21-40.
- ŞAHİN, A. (2011). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi farkındalıklarının sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 178-188.
- TATAROĞLU, B., ÖZGEN, K., & ALKAN, H. (2011, April). Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri. . [The reasons and expectations for choosing mathematic teaching as a career of pre-service teachers]. In *Second International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. Antalya, Turkey.
- TDK (2009). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TÜRKEL, A. (2014). Dinleme eğitimine ilişkin teknikler ve değerlendirmeleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (34), 128-141.
- TÜZEL, S. (2013). Sınıf içi gürültünün öğrencilerin dinleme sürecindeki bilişsel performansına etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), 363-378.
- TÜZEL, S. (2014). Dinleme eğitimi. M. Yılmaz, (Ed.), *Yeni gelişmeler ışığında Türkçe öğretimi* içinde (17-40). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- ULUDAĞ, Z., & ODACI, H. (2002). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim Dergisi*, 29, 153-154.
- ÜNGAN, S. (2009). Dinleme eğitimi. A. Kırkkılıç ve H. Akyol, (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi* içinde (135-161). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- YANGIN, B. (2002). *Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.
- YAPICI, M., & DEMİRDELEN, C. (2007). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(2), 204-212.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

BAŞKAN, A., DENİZ, E., Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders İçi Dinleme Sorunları (Malatya İli Örneği), *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/7 Spring 2015, p. 179-196, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8014>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/7 Spring 2015

